

כאיל תערוג גליון 7 ויצא תשע"ד

פנינים על פרשיות השבוע וענינא דיומא, ממרן רבן של ישראל רבנו
בעל האילת השחר שליט"א, מספריו הק' ומכתבי תלמידים

מתורת הפרשה

ותאמר הנה אמותי בלהה בא אליה ותלד על ברכי ואבנה גם אנכי ממנה. [ויצא ל, ג]

וכ' הטור עה"ת כאן "ויוש מפרשים (מדרש הגדול) על שם "ה" של בלהה שהיא סימן לזרע, כדכתיב (להלן מז, כג) הא לכם זרע, וכתיב (ישעיה כו, ד) כי ביה-ה' צור עולמים, שהעולם הזה נברא בה"א (מנחות כט, ב) וכל האחרות היה להם אות ה' בשמם, חוץ מרחל, ועל כן הכניסה לו בלהה, שיש לה שני ההי"ן, שתעלה לה האחת, וכן לאברהם ושרה נתוסף להם אות ה"א בשמם".
ושאלתי (ע"י ידידנו רבי יצחק אוהב ציון שליט"א) את מרן הגר"ח שליט"א אם יש לחוש לדברי הטור הנ"ל ולקרוא לבת שם עם האות ה' ואמר "יש מקפידין ע"ז", אמנם רבנו שליט"א אמר לי שאין צריך לחוש לזה, ואעשה כרצוני.

פלפולא דאורייתא

מלא שבוע זאת וניתנה לך גם את זאת. (כ"ט כ"ז)

וע"י בירושלמי מוע"ק פ"א ה"ז שלמדו משום דאין מערבין שמחה בשמחה ולכך אין נושאים נשים במועד, ומשמע מלא שבוע זאת שימלא את כל שבעת ימי המשתה שחייב לשמח את אשתו ורק למחרת יתן לו את השניה. וצ"ע למה לא נימא מקצת היום ככולו שיוכל לשאת ביום שביעי במקצת היום. וע' חופת חתנים ס' ח' סק"כ שכתב דלא אמרינן מקצת היום ככולו ומברכים ז' ברכות כל היום השביעי, וע' בפת"ש ס' ס"ב סק"ב

וכתב רבנו (אילת השחר כתובות ד) דאפשר לומר הא דביום השביעי של ז' ימי המשתה לא אמרינן מקצת היום ככולו, דהחיוב שמחה לשמח את הכלה והוא חיוב אליה ובחיוב לאחרים לא נאמרה ההלכה דמקצת היום ככולו, דכל הדין דמקצת היום ככולו הוא בדינים שיש על האדם לשמים כמו דין אבלות וכיו"ב אבל בחיוב לחברו לא נתחדשה ההלכה.

מוסרי הפרשה

ויהי בבוקר והנה היא לאה

אמר רבנו, יסוד החיים הוא לוותר ולוותר. אם רוצים לזכות צריכים לוותר, כדמצינו אצל רחל שויתרה ומסרה את הסימנים, אף שהיתה נשאת ללא שבטים, וזהו ויזכור ויפתח את רחמה. וכן חזינן עוד דבר נורא ברש"י (ירמיה לא, יד) שאף שיצחק אבינו עשה מעשה גדול כמו עקידה שמסר עצמו להריגה לקיים רצונו יתברך, בכל אופן הפיוס נעשה ע"י רחל אמנו שהיא עשתה מעשה גדול כזה שויתרה לאחרתה. (צדיק כתמר יפרח עמ' ד')

הליכות הפרשה – לחם לאכול ובגד ללבוש – הסתפקות

סיפר הגרמ"מ שלזינגר זצ"ל במכתבו לבני ר' אברהם ריין ז"ל [נדפס בהקדמה לס' משמר הלוי עמ"ס בכורות]. ... הוא הביא לכפר סבא להיות ר"מ להשיבה את הגאון מופת הדור רבנו האילת השחר שליט"א ומאן דנפח מדילי נפח רוח של אהבת התורה ושקידתה ללא מיצרים לעלות ולגדול וליצמוח ולפרוח בתורה ויראה ואך ורק לדבר בם.

ותכתב זאת לדור אחרון מה שסיפר לי אביכם ר' אברהם בן ר' נחום ז"ל, ... סיכמתי עם הגרא"ל שליט"א על גובה המשכורת החדשית שיקבל מאתנו בהיותו ר"מ בישיבה, משכורת זעומה בהתאם למצב הכספי הדחוק ביותר של הישיבה אז, ובכל ראש חדש יום תשלום המשכורת לא ה"י באפשרותי אף פעם לשלם את המשכורת במלואה רק חלק ממנה לפעמים רק 20 אחוז ולפעמים יותר, ונדברנו שבחדשים ניסן ותשרי כשהכנסות הישיבה גדולות יותר בדרך כלל אשלם לו את היתרה שהצטברה במשך כל החורף [או הקיץ] והנה כשבאתי לשלם לו את היתרה אמר לי הגאון שליט"א, ב"ה הצלחנו לעבור את כל הזמן החורף [או הקיץ] עם מה שקבלתי בלי שנשארו לנו חובות כך שאינני זקוק להיתרה. אמרתי לו אבל זה מגיע לכם והשיב לי אין לקחת מכספי הישיבה כשאין צורך בזה והיתה יד הגאון שליט"א על העליונה. עכ"ד

וסיפר ר' שמשון דינין זצ"ל שהיה גר בשכנות לרבנו בתקופה ההיא, שהיה נכנס ויוצא שם, וראה שהרבנית כל הזמן בישלה רק קישואים, ושאל אותה למה היא מכינה רק מזה. וסיפרה שכיון שאין להם כסף לקנות אוכל ואחד השכנים יש לו עץ קישואים וזה נותן להם בחינם, לכן מבשלת את זה כל הזמן. (כ"ת)

כע"ז סיפר הגאון הגדול רבי יעקב אלדשטיין שליט"א (בעקבי תודה ח"א עמ' ה), עובדא הוה בישיבת פוניבז' שלא היה כסף למשכורות ולא קיבלו במשך תשעה חדשים את קצבתם ולבסוף כשהגיע הכסף ויתר הגרא"ל שטינמן שליט"א על הכסף באמרו שהרי על לימוד התורה אינו לוקח כסף, וכל מטרת הלקיחה היא רק כדי שיוכל לחיות ולהתפרנס ובאמת הרי נשאר בחיים כל החדשים האלה ולא מת ואין הוא זקוק עתה לכסף זה.

יומא דהילולא – הגה"ק רבי ברוך בער ליבוביץ זיע"א – נלב"ע ה' כסלו ת"ש

סיפר רבנו לאחרונה, שרצה ללמוד בקמניץ, אבל לא היה להם אפשרות כספית כדי ללמוד שם, אולם זכה לראות כמה פעמים את הגרב"ב. שבכל פעם שהגרב"ב היה נוסע מחוץ לפולין היה עובר דרך בריסק כי בקמניץ לא היה תחנת רכבת ולכן נסע דרך בריסק, והיה נכנס להרב מבריסק, והיה רואה אותו שם. [מלבד פעם אחד שעבר הגרב"ב דרך בריסק ורבנו לא שהה בבריסק באותה תקופה]. גם השתתף רבנו בשיעור המפורסם של הגרב"ב כשחזר מארצה"ב (כ"ד כסלו תר"ץ) וכל בני הישיבה חיכו לו בתחנת הרכבת בבריסק והתחילו למסור שם שיעור. כמו"כ כשהיה רבנו נוסע לקמניץ לדודו שהיה גר שם היה רואה את הגרב"ב. וסיפר כשהיה אצלו פעם בחול המועד ראה את הגרב"ב כשהוא שר לכבוד המועד. [וסיפר רבנו שהוא עצמו נולד בקמניץ, והיה גר שם עד גיל שנים שלוש, והמוהל שלו היה ר' נטע הירש שהיה הגרוסע צדיק, ולא יודע מי היה הסנדק שלו].

נרות דולקים

סיפר רבנו שזוכר בהיותו כבן שנים עשרה, והיה בעיירה קמניץ, אצל דודו הרה"צ ר' שלמה חיים גורפינקל זצ"ל באותו זמן (שנת תרפ"ו) בא מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצוק"ל עם ישיבתו מוילנא לקמניץ, עפ"י עצת מרן הגר"ע זצוק"ל ושמוחו מאד בני העיר שבאה אליהם ישיבה, ויצאו לקראת הגאון רבי ברוך בער עם נרות דולקים. (פרי חיים רלו)

קדושת הגרב"ב

שח רבנו, כשפעם נגע הגרב"ב בידית של דלת אחרי שנגע בזה גוי ושפשף ידיו זו בזו כמה פעמים, וכשנשאל לפרש הדבר השיב והלא הגוי נגע בזה. (הרב הדומה למלאך עמ' 357)

מתיקות התורה

ביאר רבנו את התפילה, והערב נא ... את דברי תורתך בפינו. לכאורה מאכל ערב מרגישים את הטעם הטוב בפה אבל מתיקות התורה צריך להרגיש במח ולמה אומרים בפינו וכנראה דגם הנאת מתיקות לימוד התורה מורגש בפה. וכמו שמספרים על הגרב"ב ליבוביץ זצ"ל שאמר את השיעור בכ"כ מתיקות והרגישו על כל תיבה שיוצאת מפיו את הנאתו הגדולה. (ימלא פי תהלתך ח"ג עמ' ל)

הצלת רבנו ע"י הגרב"ב

כיתר בני התקופה רבנו היה זקוק להתגייס לצבא הפולני, וניסה כל מיני דרכים כדי לינצל מהם. הגאון ר' משה סולובציק זצ"ל ידידו של רבנו יבדלחט"א מבריסק, למד בקמניץ אצל הגרב"ב, וגם אחיו של הגר"מ למד שם. אחרי שמחת תורה תרצ"ז נעלם אחיו של ר"מ. ר' משה שכר אופניים והסתובב כחודש ימים בין הכפרים שבסביבה לחפש את אחיו, בסופו של דבר התברר שכבר באותו לילה שיצא, נפל באחד הבארות וטבע. וכיון שהתחיל הזמן, וחודש שלם ר"מ לא היה בישיבה, ובין כה וכה לא קיבל פטור מהצבא וחרב הגיוס היתה מונחת עליו היטה אותו לחשוב לנוסע לשווייץ. [כי אע"פ שהיו חייבים בגיוס, אם קיבלו אישור שהולכים ללמד בשווייץ, היו מקבלים פטור, כי היה כבוד מממשלת פולין שהיתה ארץ נחשלת ופרימיטיבית, שהיא תייצא השכלה ותרבות לשווייץ, שהיא מדינה מאד תרבותית].

הגרב"ב עמד לכתוב מכתב לראש ישיבת מונטריי שבשווייץ הרב אליהו בוצ'קו שיקבל אליו את ר' משה בתור ר"מ. וביקש ר' משה [שתמיד מדגיש רבנו כמה טוב לב היה] מהגרב"ב להוסיף גם את רבנו למכתב. ואמר רבנו שחלק גדול בהצלחתו [בנוסף לר' משה] יש לגרב"ב. והגרב"ב במכתב מגלה ברוח קודשו שרבנו והגר"מ עתידים להיות גדולי הדור, [המכתב התפרסם לפני כמה שנים ונמכר במכירה פומבית בסכום עצום, ולע"ע לא הצלחנו לקבל העתק מהמכתב, ונודה בזה לכל מי שיכול למסור לנו העתק]. סיפר רבנו על נסיעתם לשווייץ, שהוא נסע לבד היות ולסדר לו אשרת כניסה לשווייץ היה דבר לא פשוט, שהרי נכנס כסטודנט, והיה צריך לקבל אישור להשאיר בדרך קבע ולא כסטודנט שבא לשנה שנתיים, והיה אחד בעל כשרון לסדר ענינים אלו, [הוא היה איש מה'בונד'], ומיד כשסידר לו נסע רבנו לשווייץ, אולם כשר' משה הגיע אליו כבר תפסו את השיטה, ולא אישרו זאת יותר, והיה צריך להתעכב עד חנוכה ורק אז הצליחו לסדר לו אישור להכנס לשווייץ בתור מורה.

[דבר מעניין ציין רבנו, שחבריו בבריסק תיכננו עבורו מסיבת פרידה, אולם לפתע הודיע לו מברייח הגבולות שהגיע זמן ההברחה, וכך חגגו את המסיבה בלעדיו בכ"ז סיון תרצ"ז רק עם ר' משה, וראה תמונת המסיבה בס' הרב מבריסק ח"א עמ' 246].

בדרכו סיפר רבנו שהיו לו תחנות בינים בוורשא ובברלין. בוורשא שמע שהגר"ש שקופ זצ"ל נמצא כעת בוורשא וממתין בחדר המתנה לרופא ד"ר פרישמן ע"ה, מיד ניגש רבנו לשם ונתן לו שלום, והחזיר לו הגר"ש שלום, מאורע זה השאיר חותם עז על רבנו ומספר זאת תדיר. 12 בלילה המשיך רבנו בנסיעתו לברלין שם החליף רכבת, מרכבת שנוסעת למזרח, לרכבת שנוסעת למערב, וזה היה לפני ליל הבדולח, אמנם הנשיא הידנבורג נתן כבר להיטלר ימ"ש את הממשלה. אבל עדיין לא התחילו הבעיות, והיה רבנו בתחנת הרכבת בלב ברלין משעה שש בבוקר למשך שש שעות ולא עשו לו דבר. ומשם נסע לבאזל ואח"כ לארזוזה ומשם הגיע בחסדי שמים אחרי הצהריים למונטריי בחודש אייר לקראת חג השבועות תרצ"ז. (מזקנים אתבונן ח"ג עמ' 44-46, והשלמות כ"ת)

הדברים יוצאים ללא מטרת רווח, ואפשר לצלם לזיכוי הרבים בלבד, להערות הארות הוספות מנויים ורעיונות ניתן לפנות keailtarog@gmail.com

מכון שערי ציון – בהכוונת מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

הננו להודיע כי נתקבלה תרומה לזיכוי הרבים חלוקת הספרים "חידושי מרן הגר"ח קניבסקי" על החומש (ג' כרכים שייצאו עד כה: בראשית, שמות, ויקרא).

בתי כנסת ובתי מדרש וישיבות ואוצר הספרים המעוניינים יפנו לכתובת המכון
ת.ד. 5397 ירושלים מיקוד 91053 ויצרפו מס' טלפון ליצירת קשר להעברת הספרים